

Η δημιουργικότητα ως έννοια περιγράφει την προσαρμοστική ικανότητα του ατόμου να αντιμετωπίζει νέες πραγματικότητες και προβλήματα, καθώς επίσης, να παράγει πρωτότυπες και καινοτόμες ιδέες. Με αυτόν τον τρόπο, ο ανθρώπινος ψυχισμός δημιουργεί σκέψεις που ανοίγουν νέους δρόμους και απομακρύνουν τα εμπόδια, ξεφεύγοντας από τα πρότυπα και τη συνήθη ορολογία διαταράσσοντας το status quo, οδηγώντας σε μια έμφυτη επιθυμία για ανακάλυψη και πρόοδο.

Από τη βρεφική ηλικία, η δημιουργικότητα είναι εμφανής και αποτελεί εγγενές στοιχείο της ανθρώπινης εξέλιξης. Η βρεφική ηλικία καθοδηγείται από τις αισθήσεις και το βρέφος γνωρίζει τον κόσμο μέσω μιας διαισθητικής προσέγγισης του περιβάλλοντος. Ως αποτέλεσμα, παίρνουν αποφάσεις δοκιμής και λάθους για ό,τι αγγίζουν, βρίσκοντας χρήσεις, υφές και λόγους για τους οποίους κατασκευάστηκε κάτι. Κάθε άνθρωπος έχει την ικανότητα για δημιουργικές διαδικασίες.

Η δημιουργικότητα υπάρχει στη σκέψη, στο χορό, στο τραγούδι, στο παίξιμο οργάνων, στη χρήση και στη μετατροπή υλικών. Είναι γνωστό ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος αποτελείται από δύο ημισφαίρια, καθένα από τα οποία εκτελεί διαφορετικές δραστηριότητες. Το αριστερό ημισφαίριο περιλαμβάνει τις νοητικές διεργασίες που σχετίζονται με τη λογική σκέψη, την ανάγνωση, τα μαθηματικά και τη γραφή, ενώ το δεξί ημισφαίριο συνδέεται με την ενστικτώδη σκέψη και τους δημιουργικούς τρόπους ανάλυσης πληροφοριών σε προβλήματα. Επομένως, είναι σημαντικό τόσο το οικογενειακό περιβάλλον όσο και το σχολείο να παρέχουν τα κατάλληλα ερεθίσματα για την ισότιμη ενίσχυση και των δύο.

Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας βρίσκονται στο αποκορύφωμα της δημιουργικότητας, καθώς η φαντασία τους είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από την ανακάλυψη του κόσμου. Οι προσεγγίσεις της δημιουργικότητας ποικίλλουν ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο αυτή μελετάται. Για παράδειγμα, η θεωρία των συναισθημάτων υποστηρίζει ότι τα παιδιά επιλύουν τα συναισθήματά τους ζωγραφίζοντας ό,τι τα προκαλεί, παραμορφώνοντας και υπερβάλλοντας τα. Από την άποψη της θεωρίας της αντίληψης, τα παιδιά προβάλλουν μια εικόνα της προσωπικής τους άποψης για τον κόσμο, όπως τον βιώνουν.

Νέα έρευνα αναδεικνύει τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των εγκεφαλικών ημισφαιρίων για την παραγωγή και την εκτέλεση σύνθετων λειτουργιών. Πολύ συχνά, τα άτομα με εγκεφαλική βλάβη είναι σε θέση να δημιουργούν έργα τέχνης χωρίς να επηρεάζεται η φυσική τους δημιουργικότητα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η δημιουργικότητα δεν εντοπίζεται σε ένα συγκεκριμένο τμήμα του εγκεφαλικού ημισφαιρίου, αλλά είναι αποτέλεσμα άλλων εγκεφαλικών δραστηριοτήτων. Μέσω της φαντασίας και της έμπνευσης, ανοίγει ένας εσωτερικός διάλογος μεταξύ του παρουσιαζόμενου κόσμου και του εαυτού, καθώς αναδύεται αυτό που το υποκείμενο έχει οραματιστεί νοερά.

Ο Winnicott υποστήριξε ότι η δημιουργικότητα δεν είναι παρούσα μόνο στην καλλιτεχνική δραστηριότητα, αλλά αποτελεί θεμελιώδη ιδιότητα της ύπαρξης στον κόσμο. Περιλαμβάνει την υποκειμενική ύπαρξη στον κόσμο και την αντικειμενική παρατήρηση του περιβάλλοντος, τόσο ως μέρος του εαυτού όσο και ως κάτι ξεχωριστό και αποκομμένο από τον εξωτερικό κόσμο. Ο Winnicott αναφέρεται σε μια «πραγματικά αυτόνομη κατάσταση», όπου το δημιουργικό άτομο είναι ανοιχτό στην επίδραση του εξωτερικού κόσμου, αλλά δεν χάνει το κέντρο του απομακρυνόμενο από αυτόν.

Η δημιουργικότητα ως έννοια επηρεάζεται από τέσσερις παράγοντες: τη δημιουργική κατάσταση, τη δημιουργική διαδικασία, το δημιουργικό άτομο και το αποτέλεσμα. Ορισμένοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι η δημιουργικότητα είναι δύσκολο να παρατηρηθεί ή να μετρηθεί. Άλλοι υποστηρίζουν ότι η δημιουργικότητα είναι χαρακτηριστικό της ανθρώπινης διάνοιας, η οποία στερείται σταθερότητας και εκφράζεται σε συγκεκριμένες δραστηριότητες που απορρέουν από την προσωπικότητα του ατόμου. Η δημιουργικότητα προκύπτει όταν το άτομο χρειάζεται να λύσει ένα πρόβλημα και είναι μια ασυνείδητη διαδικασία που κυριαρχεί στον ψυχισμό και την προσωπικότητα του. Συνεπώς, μπορεί να συνδυαστεί επιτυχώς με θεραπευτικές διαδικασίες για να επιφέρει προσωπική αλλαγή και υγιή ανάπτυξη.

Η Μοντεσσόρι υποστηρίζει ότι τα παιδιά οδηγούνται στη γνώση όταν τους επιτρέπεται να καθοδηγούνται από τα συναισθήματά τους και να επιλέγουν ελεύθερα τον τρόπο με τον οποίο θα εργαστούν δημιουργικά. Η παιδική ηλικία φέρνει μια δημιουργική διάθεση και όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενσωματώνονται στην ύπαρξη του παιδιού μέσω της παρατήρησης και της εμπειρίας.

Τα οφέλη της τέχνης στην ανάπτυξη των παιδιών είναι καλά τεκμηριωμένα και η βιβλιογραφία ανεξάντλητη. Από την εξέλιξη της λειτουργίας του εγκεφάλου και των λεπτών κινητικών δεξιοτήτων έως τη διοχέτευση της συναισθηματικής έκφρασης, η τέχνη είναι θεμελιώδης για τη βελτίωση της ζωής και της αυτοπραγμάτωσης των παιδιών. Μπορεί να ενισχύσει την εμπιστοσύνη τους και να βοηθήσει στην καλλιέργεια της συναισθηματικής νοημοσύνης τους ενώ ενσταλάζει και ενισχύει το είδος των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων που θα στηρίξουν την ανάπτυξη σε όλη την εφηβεία και την ενηλικίωση. Προσφέροντας ένα ασφαλές πεδίο για την εξερεύνηση δημιουργικών και εκφραστικών δυνατοτήτων, η τέχνη μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα τη φύση των ορίων και την ανάληψη ρίσκων, καθώς και ωφέλιμους τρόπους να ανταποκριθούν παραγωγικά στα λάθη τους. Η δημιουργικότητα προϋποθέτει συναισθηματική ευφυΐα. Η σχέση με την τέχνη, η κατανόηση της γλώσσας των εικόνων και των συμβόλων, επίσης.

Ο καθηγητής Φιλοσοφίας του Harvard, Nelson Goodman γράφει: «Ό,τι μαθαίνουμε μέσω της τέχνης γίνεται αισθητό μέχρι τα κόκκαλα, τα νεύρα και τους μύες μας, εξίσου καλά με τον τρόπο που συλλαμβάνεται από το μυαλό μας... Όλη η ευαισθησία και η αποκρισιμότητα του οργανισμού συμμετέχει στην επινόηση και την ερμηνεία των συμβόλων» (Freeland, 2010). Η γλώσσα της τέχνης είναι συμβολική, ακόμη κι όταν αυτό δεν επιδιώκεται εμπρόθετα από τον καλλιτέχνη. Η εικαστική έκφραση εμπεριέχει το στοιχείο της ψυχικής σύνδεσης με το δημιούργημα καθώς τίθεται σε λειτουργία το υποσυνείδητο κομμάτι που εκδηλώνεται μέσω των εικονοποιημένων συναισθημάτων και εμπειριών. Ο Jung έγραψε ότι «...η τέχνη αντιπροσωπεύει μια νέα σύνθεση ανάμεσα στον εσωτερικό υποκειμενικό κόσμο του καλλιτέχνη και στην εξωτερική πραγματικότητα. Ο καλλιτέχνης/εκπαιδευόμενος-θεραπευόμενος/η, συχνά ασυνείδητα, επιλέγει υλικά από την εξωτερική και από την εσωτερική πραγματικότητα. Το έργο ενσωματώνει ένα συνδυασμό και των δύο και η ολοκλήρωση αυτή δίνει μια αίσθηση συμφιλίωσης και αποδέσμευσης».

Η επαφή με τα εικαστικά φέρνει το άτομο σε επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο. Έτσι, ο φόβος μπορεί να αναγνωριστεί, να αποτυπωθεί, να δεχτεί επεξεργασία, να γίνει πιο οικείος και τελικά να αντιμετωπιστεί. Ο πραγματικός κόσμος είναι φτιαγμένος από σύνορα και όρια, αντίθετα ο χώρος της τέχνης είναι ελεύθερος, ανυπότακτος σε «πρέπει» και συνθήκες. Μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τα αποτελέσματα της παραγωγής εικαστικής τέχνης έδειξε αύξηση της ψυχικής ανθεκτικότητας, της ικανότητας ενός ατόμου να προσαρμοστεί σε συνθήκες και μειονεκτήματα. Η εικαστική δημιουργία, η τέχνη γενικότερα, σπάει την απομόνωση και βοηθάει τον άνθρωπο να επικοινωνήσει, να δώσει νόημα, περιεχόμενο στην εμπειρία, στα συναισθήματα του και φροντίζει για την ενότητα της προσωπικότητας του. Κάνοντας μια σύντομη αναφορά στα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες «η τέχνη προσφέρει ένα μοναδικό μέσο κατανόησης του κόσμου μέσα από τις αισθήσεις [...], την αντίληψη [...] και την πράξη [...]. Η τέχνη βοηθά τα παιδιά να εκφράσουν δυσάρεστα συναισθήματα με ένα δημιουργικό τρόπο (π.χ. άγχος, θυμό, στενοχώρια, απογοήτευση), ο οποίος δεν είναι καταστροφικός για τα ίδια και για τους γύρω του. Η βασική λειτουργία της τέχνης είναι η αντικειμενοποίηση των συναισθημάτων ώστε να μπορούμε να τα παρατηρήσουμε και να τα κατανοήσουμε.

Μέσω της τέχνης και του παιχνιδιού, το παιδί μπορεί να εκπληρώσει συμβολικά καλές επιθυμίες και κακές παρορμήσεις, χωρίς να φοβάται τις πραγματικές συνέπειες, ενώ μπορεί να βιώσει, συμβολικά, διάφορα δύσκολα και τραυματικά σενάρια βρίσκοντας διέξοδο ώστε να ενδυναμώνεται ψυχικά. Ας μην ξεχνάμε ότι όπως έχει καταδείξει ο Γούνικοτ, η τέχνη είναι και αυτή μια διαδικασία παιχνιδιού. Το παιδί μπορεί να μάθει να ελέγχει τον πραγματικό κόσμο, εξερευνώντας με δεξιοτεχνία τα εργαλεία, τα μέσα, τις ιδέες και τα αισθήματα που εκφράζονται κατά τη διαδικασία αυτή.

Η εποχή μας βάλλεται από μονότονους ρυθμούς, έλλειψη ιδεών, πεπαλαιωμένα συστήματα και αντιλήψεις. Έτσι λοιπόν, σχεδόν σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας μας παρατηρείται η ανάγκη για καινοτομία και δημιουργικότητα, έννοιες οι οποίες είναι συνυφασμένες με τη Τέχνη και τη Παιδεία. Τα δύο αυτά μονοπάτια δημιουργούν το δρόμο, για να άγουν μέσω των αισθήσεων το μυαλό των παιδιών, στο να καλλιεργήσουν και να αναπτύξουν την ευφυΐα τους και τελικά να οδηγηθούν στη δημιουργική, μεταλλακτική σκέψη.

Ως εκ τούτου, η συνεργασία αυτών των δύο πεδίων μεταλλάσσει τη συμβατική διδασκαλία αναπτύσσοντας την έκφραση, τη καλλιτεχνική δημιουργία, την εμπειρία και βοηθάει στο να εμπεδωθεί η διδακτέα ύλη. Λειτουργούν ως αρωγοί για να υπάρξει μια σύνδεση μεταξύ δασκάλου-παιδιού, βοηθώντας στο να καθοριστεί η εκπαιδευτική λειτουργία. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος απαρτίζεται από δύο ημισφαίρια, όπου το καθένα επιτελεί διαφορετικές δραστηριότητες. Ο Galin, υποστήριξε ότι στα παιδιά υπερισχύει η λειτουργία του δεξιού ημισφαιρίου (Schirrmacher, 2008). Η συνάντηση της Τέχνης με την εκπαιδευτική διαδικασία ενισχύει τους νέους να μαθαίνουν αποτελεσματικότερα, αφομοιώνοντας και εφαρμόζοντας, όσα αποκομίζουν, ενδυναμώνοντας το ενδιαφέρον τους για γνώση, αφού οι ίδιοι βιωματικά πλέον παρατηρούν τη πρόοδο τους, νιώθοντας αισιοδοξία.

Πολλά παιδιά στις μέρες μας εκτίθενται καθημερινά σε τραυματικές εμπειρίες. Πρόκειται για θύματα ενδοοικογενειακής βίας, φυσικών καταστροφών, πανδημίας, θύματα τρομοκρατικών επιθέσεων, ρατσιστικών. Σε διάφορες χώρες επικρατούν καθεστώτα βίας, κακοποίησης και καταστάσεις εχθρικού κλίματος, λόγω πολιτικών εξελίξεων ή πολέμων. Το αποτέλεσμα αυτής της έκθεσης, είναι ότι πληγώνονται κατάφορα, αντιμετωπίζουν μετατραυματικό στρες, δυσκολίες να αναπτύξουν διαπροσωπικές σχέσεις και να διαχειριστούν καταστάσεις.

Τα παιδιά διαχειρίζονται το τραύμα που τους δημιουργείται διαφορετικά από ότι οι ενήλικες, ανάλογα με τη αντοχή, τη ψυχική ανθεκτικότητα και το στάδιο ανάπτυξης τους. Θετικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση του παιδικού τραύματος έχουν επιτευχθεί με τις δημιουργικές θεραπείες που περιλαμβάνουν εικαστική θεραπεία, μουσικοθεραπεία, χοροθεραπεία, θεραπεία μέσω ποίησης και ψυχόδραμα. Αυτό συμβαίνει επειδή παρέχουν στους θεραπευτές τα κατάλληλα εργαλεία για να αντιμετωπίσουν για να ξεκλειδώσουν τις κρυφές πτυχές του εαυτού.

Οι McDonald και Drey το 2017, μελέτησαν τέσσερις έρευνες που είχαν δημοσιευτεί στο διάστημα 1993-2013 και είχαν διεξαχθεί στο Ισραήλ, Ιράν και Αμερική. Σκοπός τους ήταν να εστιάσουν στην επιρροή που ασκεί η τέχνη σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πρώτη μελέτη αξιολογούσε το πώς επιδρά η εικαστική θεραπεία σε παιδιά με συμπεριφορικά προβλήματα. Το δείγμα αποτελούνταν από 36 παιδιά ηλικίας 8-11 χρονών. Η δεύτερη σχετιζόταν με την επίδραση της τέχνης στο ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Το δείγμα αποτελούνταν από 109 μαθητές ηλικίας 8-11 ετών. Η τρίτη μελετούσε αν η εικαστική θεραπεία μειώνει τα συμπτώματα της εναντιωματικής- προκλητικής διαταραχής όπως εκδηλώνεται σε τριάντα αγόρια ηλικίας 7-12 ετών. Η τέταρτη ερευνούσε το αν θα σημειωθεί μείωση στην εκδήλωση συμπτωμάτων σε τριάντα αγόρια ηλικίας 7-12 χρονών που είχαν διαγνωστεί με αγχώδη διαταραχή. Η μελέτη των παραπάνω ανέδειξε ότι η τέχνη επέφερε θετικές αλλαγές σε όλες τις περιπτώσεις και δεν είχε καμία απολύτως αρνητική επιρροή.

Το 2019 οι McDonald, Holtum και Drey, πραγματοποίησαν έρευνα με απώτερο σκοπό να μελετήσουν αν η σχολική κοινότητα παρατηρεί αλλαγές στο ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μετά από συνεδρίες εικαστικής θεραπείας που παρακολούθησαν. Οι εικαστικοί θεραπευτές έδωσαν ερωτηματολόγια στους δασκάλους πριν από την διεξαγωγή των συνεδριών αλλά και μετά. Επιπλέον, τα παιδιά μέσω συνεντεύξεων ρωτήθηκαν για το αν παρατηρούν διαφορές και τους ζητήθηκε να εστιάσουν σε ποιο επίπεδο πιστεύουν ότι βοηθηθήκαν. Στο σύνολο τους μαθητές και δάσκαλοι σημείωσαν θετικές αλλαγές τόσο στον κοινωνικό, όσο και στον συναισθηματικό τομέα. Τα παιδιά υπογράμμισαν ότι η δημιουργία και η σκέψη της τέχνης, τους βοήθησε να εκφραστούν, να σκεφτούν και να μάθουν για τα συναισθήματα και τις σκέψεις και όλο αυτό συμπεριλάμβανε και το στοιχείο της διασκέδασης.

Η τέχνη ως θεραπευτική προσέγγιση μπορεί μέσω της συμβολικής της έκφρασης να βοηθήσει το παιδί να εξωτερικεύσει στο έργο που δημιουργεί, μέρος από το ψυχισμό του και με αυτό τον τρόπο να συμφιλιωθεί, να κατανοήσει και να αφομοιώσει στοιχεία, εμπειρίες και εικόνες με τα οποία πριν βρισκόταν σε διάσταση. Τα οφέλη της επαφής με την τέχνη είναι ένας ωκεάνια. Η ψυχική ανθεκτικότητα χαλυβδώνεται μέσα από την τέχνη και το παιδί έχει τη διέξοδο και την ευκαιρία να εκφράζεται δημιουργικά ανακτώντας και διατηρώντας την ψυχοσυναισθηματική του ισορροπία.

Η τέχνη είναι συνυφασμένη με την ανθρώπινη φύση και εξέλιξη. Ο άνθρωπος εξωτερικεύει αυθόρμητα ένα μέρος του ψυχισμού του μέσα από τα έργα του και αυτό από μόνο έχει ύψιστη θεραπευτική αξία. Στις μέρες μας, υπάρχει μια αύξηση των ψυχοθεραπευτικών πρακτικών ως λύση στο ανθρώπινο ψυχικό και σωματικό πόνο. Η «θεραπεία μέσω τέχνης» αποτελεί μια θεραπευτική προσέγγιση που στοχεύει μέσω της ενεργητικής συμβολικής έκφρασης, να οδηγήσει στην ίαση του ανθρώπου.

Στην εικαστική δημιουργία αντανακλώνται οι σκέψεις και τα συναισθήματα, αφού η εικόνα μένει, ενώ ο λόγος εξαφανίζεται, διαγράφεται. Με αυτό τον τρόπο γίνεται μνήμη στην οποία μπορεί να καταφύγει το άτομο και να εξερευνήσει ξανά, όποτε και όσο χρειαστεί. Η επαφή με τα εικαστικά φέρνει το άτομο σε επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο. Έτσι, ο φόβος μπορεί να αναγνωριστεί, να αποτυπωθεί, να δεχτεί επεξεργασία, να γίνει πιο οικείος και τελικά να αντιμετωπιστεί. Ο πραγματικός κόσμος είναι φτιαγμένος από σύνορα και όρια, αντίθετα ο χώρος της τέχνης είναι ελεύθερος, ανυπότακτος σε «πρέπει» και συνθήκες.

Οφέλη και τρόποι ένταξης της τέχνης στην εκπαίδευση

Η έρευνα έχει αποδείξει ότι η συμμετοχή σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες αυξάνει τα επιτεύγματα των μαθητών σε όλους τους τομείς, καθώς και τις κοινωνικές και προσαρμοστικές δεξιότητες. Μέρος αυτού οφείλεται στην πολυ-αισθητηριακή φύση των τεχνών: η μνήμη και η γνώση βελτιώνονται όταν το ακαδημαϊκό περιεχόμενο συνδυάζεται με χρωματική κωδικοποίηση, κίνηση, ρυθμό, φράσεις ήχου, υφές και άλλες αισθητηριακές καταγραφές. Για παράδειγμα, όταν ένα παιδί σχεδιάζει ένα διάγραμμα, έναν χάρτη για την εργασία στο σπίτι, είναι πιο πιθανό να θυμάται τους βασικούς όρους και έννοιες. Οι ιατρικές μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι η συμμετοχή στις δημιουργικές τέχνες μειώνει το άγχος, το οποίο με τη σειρά του ενισχύει την ικανότητα μάθησης. Επιπλέον, επειδή η διαδικαστική μνήμη είναι πιο αξιόπιστη από τη βραχυπρόθεσμη μνήμη, οι καθημερινές ασκήσεις και οι ρουτίνες των μαθημάτων μουσικής, χορού και δράματος επιτρέπουν σε ένα άτομο με ειδικές ανάγκες να διατηρήσει αυτήν τη γνώση και την εμπειρία.

Η μουσικοθεραπεία είναι πολύ βοηθητική και με μεγάλη αποτελεσματικότητά σε μαθητές ειδικής αγωγής, ειδικά για άτομα με αυτισμό. Οι επιστήμονες δηλώνουν ότι η μουσική εμπλέκει το σύστημα νευρωνικών καθρεπτών στον ανθρώπινο εγκέφαλο, το οποίο υποστηρίζει την ανάπτυξη της αισθητικής-κινητικής ολοκλήρωσης, του λόγου και των κοινωνικών δεξιοτήτων. Η μουσικοθεραπεία μπορεί να εξατομικευτεί για την επίτευξη στόχων σε λεπτές κινητικές δεξιότητες, ομιλία, κοινωνικές δεξιότητες, συναισθηματική επεξεργασία και μνήμη.

Ορισμένα σχολεία διαθέτουν μουσικοθεραπευτή είτε ως μόνιμο προσωπικό είτε με σύμβαση για την παροχή υπηρεσιών σε μαθητές ειδικής αγωγής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο θεραπευτής έρχεται στην τάξη και παρέχει μαθήματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τους στόχους των μαθητών. Οι θεραπευτές σε άλλους τομείς όπως στο λόγο και την εργοθεραπεία μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τις τέχνες για να εργαστούν σε συγκεκριμένους στόχους.

Μέσα από τη μουσική και το τραγούδι στη λογοθεραπεία, ανάμεσα σε άλλους, μπορούν να δουλευτούν οι εξής στόχοι:

- Δεκτική γλώσσα [Η δεκτική γλώσσα είναι η ικανότητα κατανόησης λέξεων και γλώσσας. Περιλαμβάνει την απόκτηση πληροφοριών και νοήματος από την καθημερινή ρουτίνα (π.χ. έχουμε τελειώσει το πρωινό μας, οπότε έπειτα είναι ώρα να ντυθούμε), οπτικές πληροφορίες μέσα στο περιβάλλον (π.χ. η εικόνα της μαμάς κρατώντας τα κλειδιά της σημαίνει ότι πρόκειται να πάρουμε το αυτοκίνητο, ένα πράσινο φως σημαίνει ότι το αυτοκίνητο ξεκινάει κλπ.), ήχοι και λέξεις, έννοιες όπως το μέγεθος, το σχήμα, τα χρώματα και ο χρόνος, η γραμματική και γραπτές πληροφορίες. Μερικά παιδιά που έχουν δυσκολία στην κατανόηση της προφορικής γλώσσας (λέξεις και ομιλία) μπορεί να φαίνεται να καταλαβαίνουν επειδή μπορεί να είναι σε θέση να αντιληφθούν λέξεις κλειδιά και να λάβουν οπτικές πληροφορίες από το περιβάλλον ή από χειρονομίες].
- Κατανόηση και παρακολούθηση μιας διαδικασίας πολλαπλών βημάτων ζητώντας στοιχεία που απαιτούνται για κάθε βήμα
- Χρήση των κατάλληλων αντωνυμιών τρίτου προσώπου για την περιγραφή του έργου άλλων μαθητών

Τα έργα μπορούν να τροποποιηθούν για διαφορετικούς σκοπούς, ανάλογα με την κατάσταση του παιδιού. Για παράδειγμα, ένας δάσκαλος μπορεί να επιλέξει να επικεντρωθεί σε συναισθηματικές πτυχές της δημιουργικότητας ή των δεξιοτήτων δημιουργικής επίλυσης προβλημάτων ή, στην περίπτωση της θεατρικής θεραπείας, να αναδυθούν δεξιότητες γραμματισμού μέσω της πρακτικής και της απαγγελίας ενός σεναρίου.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι η τέχνη βοηθά τα παιδιά ειδικής και γενικής αγωγής με πολλούς τρόπους, όπως:

- Δημιουργία δεξιοτήτων κινητήρα και επίλυσης προβλημάτων
- Ενίσχυση της επικοινωνίας και της έκφρασης
- Προώθηση της αυτοεκτίμησης και των κινήτρων για επιτυχία.
- Ενδυνάμωση της αυτο-εικόνας και αυτοεκτίμησης του παιδιού

Οι δραστηριότητες τέχνης είναι εξαιρετικοί τρόποι για την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, επειδή κανένα έργο τέχνης δεν είναι ποτέ «λάθος» και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες δεν χρειάζεται να ανησυχούν ότι η τέχνη τους δεν θα είναι «τόσο καλή όσο των άλλων».

Η διδασκαλία μέσω της τέχνης μπορεί να ξεκινήσει από μικρή ηλικία. Ο Winnicot προτείνει την ιδέα της «εκπαιδευτικής διάγνωσης» βάσει της οποίας γίνεται η παρατήρηση και η αναγνώριση των διαφορετικών αναγκών των παιδιών στο σχολείο σε συνάρτηση πάντα της ιατρικής διάγνωσης. Διευκρινίζει ότι εκείνο που δυσκολεύει τους δασκάλους δεν είναι η διαφορετική διανοητική ικανότητα των παιδιών αλλά οι διαφορετικές συναισθηματικές τους ανάγκες. Η διδασκαλία μέσω τέχνης μπορεί να γίνει ακόμη καλύτερη όταν συνεργάζονται διαφορετικές ειδικότητες όπως είναι οι δάσκαλοι, οι καλλιτέχνες και οι κοινωνικοί λειτουργοί έτσι ώστε να παρακινηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά με διαφορετικές νοημοσύνες. Σημαντικό είναι, επίσης, οι δάσκαλοι να μαθαίνουν πώς να χρησιμοποιούν τις τέχνες για να διευκολύνουν τη μάθηση αλλά και να δίνουν ευκαιρίες σε όλους και να υπάρχει ευελιξία στο σχολικό περιβάλλον.

Η προσφορά των τεχνών τόσο στην Ενιαία όσο και στην Ειδική Εκπαίδευση δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Ο Gardner διατύπωσε τη θεωρία «Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης» η οποία υποστηρίζει ότι η νοημοσύνη είναι ένα σύνθετο πλέγμα διάφορων και διαφορετικών ικανοτήτων. Κάθε μία από αυτές αποτελεί έναν διαφορετικό τύπο νοημοσύνης. Η τέχνη χρησιμοποιείται για να πραγματοποιηθούν διάφοροι παιδαγωγικοί στόχοι και γνωστικές δεξιότητες. Σύμφωνα με την Ηλιάδη, η Τέχνη είναι ένα παντοδύναμο εργαλείο, ένα μέσο έκφρασης, ένα μέσο επικοινωνίας, ένα μέσο θεραπείας. Οι ίδιοι μαθητές χρησιμοποιούν την τέχνη έτσι ώστε να εκφράσουν τα συναισθήματα τους μέσα από κινήσεις ήχους, χρώματα και εικόνες. Είναι γνωστό και κατανοητό ότι ένα κομμάτι τέχνης είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την προσωπικότητα του ατόμου. Σύμφωνα με τους Μαλαφάντη και Καρέλα, η τέχνη δημιουργεί προϋποθέσεις για διάλογο και για διαφορετικές απόψεις. Σύμφωνα με τον Bruner ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δημιουργεί και να δίνει ευκαιρίες στον μαθητή προκειμένου να αντιμετωπίζει προβληματικές καταστάσεις, οι οποίες μέσω του πειραματισμού θα ανακαλύπτει από μόνος του τη γνώση.

Η ψυχική ανθεκτικότητα χαλυβδώνεται μέσω της τέχνης. Τα παιδιά έχουν τη διέξοδο και την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά ανακτώντας και διατηρώντας την ψυχοσυναισθηματική τους ισορροπία.

Η εφευρετικότητα, η αυτονομία, η φαντασία, η επίλυση προβλημάτων, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης είναι μερικές μόνο πτυχές που θα παρουσιαστούν ως ευεργετικά αποτελέσματα και δώρα στα παιδιά που αλληλεπιδρούν και ασχολούνται με τις τέχνες.

